

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ СУЧАСНИХ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті обґрунтовано окремі аспекти педагогічної майстерності та її складові. Зроблена спроба повернути увагу до проблеми застосування педагогічної майстерності як основи професіоналізму викладачів сучасних вищих технічних навчальних закладів з метою покращення якості навчально-виховного процесу. Визначено, що від рівня педагогічної майстерності викладача залежить якість підготовки фахівців.

Ключові слова: педагогічна майстерність, викладач вищого технічного навчального закладу.

O. Kalinska. Theoretical analysis of modern pedagogical skills of teachers of technical education. In the article the specific aspects of teacher skills and its components. The attempt to draw attention to the use of pedagogical skills as the basis of modern professionalism of teachers of technical schools to improve the quality of the educational process. Determined that the level of pedagogical skills of teachers depends on the quality of training.

Keywords: pedagogical skill, professor of higher technical educational institutions.

O. Kalinskaya. Теоретический анализ педагогического мастерства преподавателей современных высших технических учебных заведений. В статье обоснованы отдельные аспекты педагогического мастерства и его составляющие. Сделана попытка привлечь внимание к проблеме применения педагогического мастерства как составляющей части профессионализма преподавателей современных высших технических учебных заведений с целью улучшения качества учебно-воспитательного процесса. Определено, что от уровня педагогического мастерства преподавателя зависит качество подготовки специалистов.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, преподаватель высшего технического учебного заведения.

У Національній доктрині розвитку освіти зазначається, що вдосконалення підготовки педагога, його подальше професійне зростання належать до стрижневих умов забезпечення високої якості освіти, адже головна мета української системи освіти – створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатні навчатися упродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства [10].

Постановка проблеми. Модернізація української освітньої системи на сучасному етапі потребує переосмислення та залучення національного й зарубіжного досвіду в організації освіти і навчання, а також впровадження у практику кращих інновацій. Конкурентоздатність національної системи освіти у європейському і світовому просторі має бути продиктована високим професійно-кваліфікаційним рівнем викладачів, гнучкістю й динамічністю навчального процесу. Адже українська система освіти повинна забезпечуватися досить високим освітнім рівнем майбутніх працівників, їх гнучкістю, динамічністю та мобільністю.

Отож успішне досягнення такої мети в підготовці кваліфікованих працівників, поставленої перед нашими вищими технічними навчальними закладами, більшою мірою залежить і від викладачів, їхнього науково-творчого потенціалу, рівня культури, професіоналізму та не менш важливої складової – високої педагогічної майстерності.

Український педагогічний словник трактує "педагогічну майстерність" як ступінь педагогічної діяльності, який ґрунтується на певному фаховому рівні педагога, його загальній культурі та практичному досвіді [1].

Розглядаючи сукупність особистісних якостей викладача, бачимо, що педагогічна майстерність відображає його психолого-педагогічну підготовку, здатність оптимально вирішувати важливі педагогічні завдання та постійно самовдосконалюватися. Це зумовлює потребу педагога в постійному саморозвиткові, підвищенні своєї професійної май-

стерності.

Щоб відповідати таким вимогам викладач має бути справжнім майстром педагогічної справи. У контексті цієї проблеми особливий інтерес становить формування педагогічної майстерності викладача сучасного вищого технічного навчального закладу.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Різні аспекти педагогічної майстерності є в центрі уваги праць багатьох видатних педагогів, викладачів-практиків та психологів. Варто згадати Я. Коменського, К. Ушинського, А. Дістервега, А. Макаренка, В. Сухомлинського, у працях яких значна увага приділяється вчителю. Важливий внесок у теорію і практику педагогічної майстерності зробили науковці: Г. Брагіна, І. Зязюн, Л. Крамущенко, В. Кан-Калік, І. Кривонос, Г. Сагач, В. Семиченко, Н. Тарасевич. У сучасних наукових дослідженнях активно розглядаються особливості розвитку засад педагогічної майстерності викладачів вищих навчальних закладів у працях С. Вітвицької, М. Бойко, Б. Корольова, Б. Левківського, О. Коваленко, В. Вихруща, А. Коломійця, Н. Ковтух, С. Літвиненка, О. Пехоти, Л. Пуховської, В. Гриньової, І. Учитель, К. Корсака, М. Романенка, Н. Селіверстової.

Проте аналіз літератури виявив, що досі маловивченим залишається сучасний стан проблеми формування педагогічної майстерності викладача сучасного вищого технічного навчального закладу.

Мета: визначити окремі складові професійної майстерності викладача вищого технічного сучасного навчального закладу та підкреслити роль цих складових у контексті інтернаціоналізації вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна майстерність – це певний комплекс багатьох складових властивостей особистості, що забезпечують високий рівень професійної діяльності викладача. Педагогічна майстерність відрізняється від загальної практики інноваційним підходом і допомагає в постійному поліпшенні якості педагогічно-

го процесу у ВНЗ.

За визначенням І. Зязюна, педагогічна майстерність – це вияв високого рівня педагогічної діяльності, синтез наукових знань, умінь і навичок методичного мистецтва й особистих якостей педагога, що сприяє високому рівню самоорганізації професійної роботи. Компонентами структури педагогічної майстерності, на думку вченого, є гуманістична спрямованість, професійні знання за фахом, педагогічні здібності та педагогічна техніка [5].

У своєму огляді про сучасний стан проблеми формування педагогічної майстерності викладача Л. Довгань наголошує, що педагогічна праця є однією з найбільш відповідальних та складних, адже вимагає різнобічної підготовки, високого рівня духовної культури, професійної майстерності, тобто певних професійних здібностей, які характеризують як розумову, так і емоційно-вольову сторону особистості педагога [3].

Об'єктом педагогічної діяльності науково-педагогічного працівника вищого технічного навчального закладу є молодь з певними задатками, потребами, інтересами, особливостями пізнавальних та емоційно-вольових процесів. Це ставить перед викладачами вищої школи надзвичайно відповідальне завдання – допомогти їм стати висококваліфікованими фахівцями, здатними знайти місце на ринку праці, творчо реалізувати набуті знання та практичні вміння.

Підготовка студентів у сучасному вищому технічному навчальному закладі до їх майбутньої технічної діяльності відбувається на основі інтегрованих знань, які формують у студентів відповідну технічну картину світу. Як показує досвід, успішність діяльності таких випускників залежить не лише від їхньої професійної освіти, але й від того наскільки викладачі сформувавши їхню духовну, соціально-психологічну та фізичну культуру, розвинули уяву, здатність формулювати завдання та вирішувати проблеми, підвищили особистісні якості, які допоможуть при колективній діяльності в майбутньому.

Але з огляду на аналіз досліджень сучасних науковців можна сказати, що система професійної підготовки у вищому технічному навчальному закладі побудована в основному на традиційних технологіях навчання, що не сприяє підвищенню її ефективності та обмежує можливість повною мірою здійснювати індивідуальний підхід викладачів у навчально-виховному процесі. Це, у свою чергу, призводить до орієнтації на середнього студента, нівелювання особис-

тості, звичної стандартизації майбутньої професійної діяльності [4].

У своїй статті про педагогічну майстерність викладача вищої школи та її вплив на якість навчання А. Кузьмінський зробив поділ на групи і проаналізував педагогічні вміння викладача, до яких відніс гностичні (уміння пізнавального й аналітичного змісту); проєктивні (уміння прогнозувати, створювати об'єкт як певну цілісність в уяві, визначити прогноз професійної діяльності); конструктивні (уміння створювати реальну модель спланованої діяльності); комунікативні (уміння спілкуватися зі слухачами); організаторські (здатність реалізувати план діяльності); креативні (творчі вміння) [7].

У дослідженні системи організаційно-педагогічних умов формування педагогічної майстерності викладачів технічних вишів О. Мітракова виокремлює: проєктування змісту індивідуальних траєкторій професійно-педагогічного розвитку викладачів на основі врахування традицій вищої технічної освіти, тенденцій сучасного розвитку й результатів психолого-педагогічної діагностики; науково-методичний супровід процесу формування педагогічної майстерності та його рефлексивну оцінку [9].

Система підготовки викладача сучасного вищого технічного навчального закладу має свої особливості, які негативно впливають на формування основ педагогічної майстерності. Тому Н. Гунько наголошує на детальному вивченні особливостей діяльності викладачів технічних дисциплін, використавши знання про відмінність між викладачем технічних та гуманітарних дисциплін. Крім того, дослідник робить висновки, що потрібно внести зміни в саму підготовку майбутніх викладачів технічних дисциплін, розширюючи існуючі навчальні дисципліни та вводячи нові курси, гуртки [2].

Окремі вищі технічні та економічні навчальні заклади України з метою усунення дефіциту педагогічних знань у викладачів-професіоналів розробили власні програми навчання викладачів вищої школи педагогічної майстерності. До таких закладів можна віднести Національний університет "Львівська політехніка", а також Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. У них запроваджено підвищення кваліфікації для викладачів різних технічних та економічних дисциплін. Головною метою таких курсів є формування інноваційно-орієнтованих особистостей, здатних широко застосовувати новітні технології навчання, методи практичного

моделювання та активні форми навчання (дискусії, презентації, робота в малих групах, "мозковий штурм", кейс-метод тощо) [6].

Також багато інших технічних навчальних закладів практикують проведення курсів педагогічної майстерності як для молодих викладачів, так і для фахівців-практиків, які запрошуються для викладання окремих дисциплін навчального плану [8].

Опираючись на дані дослідження, можна сказати, що найвищою формою педагогічного професіоналізму є "педагогічна майстерність", що трактується в різних джерелах як ідеал педагогічної професійності, виступає важливим еталоном ефективності педагогічної праці, а також вважається домінуючим складником педагогічної дії, та забезпечує високу самоорганізацію діяльності сучасного викладача вищого технічного навчального закладу на рефлексивному рівні. Саме реалізація усіх названих вище напрямів педагогічної майстерності забезпечить якісний навчальний процес, творчий саморозвиток та реалізацію викладача в процесі педагогічної діяльності в контексті інтернаціоналізації вищої школи України.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Результати теоретичного аналізу та узагальнення розвитку педагогічної майстерності викладачів сучасних вищих технічних навчальних закладів показали, що професійна підготовка має свою специфіку, тому що діяльність викладачів заснована на синтезі спеціальних теоретичних і практичних знань зі сфери техніки, науки і соціального менеджменту.

Упродовж аналізу матеріалу дослідження з'ясувалося, що успіх у навчанні залежить не від статусу навчального закладу чи навчальних програм, а від рівня підготовленості педагога, адже вони повинні мати ґрунтовну підготовку як теоретичну, так і практичну. Сучасні науковці вважають, що педагогічна майстерність є цілісною єдністю наукових закономірностей і передового педагогічного досвіду. Тому слід відкривати педагогічні курси, семінарії, інститути, де викладачі могли б підвищувати рівень своєї майстерності. Адже від того, який професійний рівень педагогічної майстерності викладачів сучасних вищих технічних навчальних закладів, залежить результат навчального процесу.

Аналіз сутності досліджуваних понять доводить усю глибину важливості цієї проблеми та необхідність подальшого вивчення психолого-педагогічних

умов розвитку педагогічної майстерності викладача вищого технічного навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

2. Гунько Н. А. Проблеми формування основ педагогічної майстерності майбутніх викладачів технічних дисциплін в аграрних університетах [Електронний ресурс] / Н. А. Гунько. – Режим доступу: [file:///C:/Documents Downloads/nvkogpth_2013_2_6.pdf](file:///C:/Documents%20Downloads/nvkogpth_2013_2_6.pdf)

3. Довгань Л. І. Сучасний стан проблеми формування педагогічної майстерності викладача іноземної мови вищого навчального закладу / Л. І. Дов-

гань // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2010. – Вип. 50. – С. 90–93.

4. Зязюн І. А. Психодіагностика педагогічної майстерності вчителя / І. А. Зязюн // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2003. – № 12. – С. 52–55.

5. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність. Підручник для вищих навч. закл. / І. А. Зязюн. – К. : Вища школа, 2004. – 422 с.

6. Корольов Б. Шляхи відновлення системи підвищення кваліфікації викладачів вищої школи / Б. Корольов // Вища освіта України. – 2008. – № 4. – С. 112–115.

7. Кузьмінський А. І. Педагогічна майстерність викладача вищої школи та її вплив на якість навчання / А. І. Кузьмінський // Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку : е-журнал. – 2010. – Випуск № 2.

8. Левківський Б. К. Підвищення пе-

дагогічної майстерності викладачів вищих навчальних закладів: [проблема підготовки в Україні викладачів для вищих навчальних закладів; професійна майстерність, її актуальність] / Б. К. Левківський // Вища школа. – 2005. – № 3. – С. 55–58.

9. Митракова Е. В. Организационно-педагогические условия формирования педагогического мастерства преподавателей технических вузов в процессе повышения их квалификации: дисс. ... канд. пед. наук; спец. 13.00.08 / Е. В. Митракова. – Новгород, 2005. – 176 с.

10. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf

Стаття надійшла 27.04.2016 р.

УДК 37.014.542

Альона КРАВЧЕНЯ

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

У статті обґрунтовано модель системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, компоненти моделі та доведено доцільність їх взаємодії. Проаналізовано поняття "модель", "моделювання" та "система". Доведено, що розроблена модель системи управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики передбачає дотримання визначених організаційно-педагогічних умов.

Ключові слова: майбутні вчителі інформатики, модель, система, якість, професійна підготовка.

А. Кравченя. Система управління качеством профессиональной подготовки будущих учителей информатики. В статье обоснована модель системы управления качеством профессиональной подготовки будущих учителей информатики, компоненты модели и доказана целесообразность их взаимодействия. Проанализированы понятия "модель", "моделирование" и "система". Доказано, что разработанная модель системы управления качеством профессио-

нальной подготовки будущего учителя информатики предусматривает соблюдение определенных организационно-педагогических условий.

Ключевые слова: будущие учителя информатики, модель, система, качество, профессиональная подготовка.

A. Kravchenya. The quality management system of training future teachers Informatics. In the article the model of the quality management system of training future teachers. components of the model and proved the feasibility of their interaction. We analyzed the concept of "model", "modeling" and "system". It is proved that the developed model of quality management system of vocational training of the future teacher of computer science, provides compliance with certain organizational and pedagogical conditions.

Keywords: future teacher of computer, model, system, quality training.

Мета: обґрунтувати модель системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Діагностика сучасного стану та аналіз результатів наукових по-

шуків, присвячені розв'язанню проблеми управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, свідчать про необхідність подальшого дослідження в цьому напрямі. Виявлена потреба в побудові сучасної моделі системи управління якістю цим процесом відповідно до вимог роботодавців, яка буде охоплювати та сприяти взаємозв'язку теоретико-методологічних основ управлінської і професійної складових.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні теоретико-методологічні положення підготовки фахівців склали наукові доробки вчених, виконаних у межах проблем: навчання інформатики студентів у вищих педагогічних навчальних закладах (Р. Гуревич, М. Жалдак, М. Мошель та ін.); використання методу моделювання (В. Афанасьєв, Б. Глинський та ін.), моделювання в управлінні якістю освіти (Л. Петриченко, А. Харківська, Є. Хриков та ін.). У ході наукового пошуку встановлено, що додаткового вивчення потребує моделювання системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою покращення якості